

Петко Р. Славейков

Петна в нашия обществен
ЖИВОТ

Никои народ няма в живота си толкоз и таквиз груби противоречия и несъобразности, колкото има в живота на нашия народ.

Бедни материално и невежествени духом, мнозина от нас искат да се покажат, че са нещо повече, от каквото са. Облеклото на тези хора е по последната мода, а животът им – подражание на европейския. Думите им са за големи работи и желанията им клонят към високи положения. За достойнството им не питай, те се считат достойни за всичко, без най-малко приготвление и без положителни способности.

Тези хора забравят де живеят, на кой народ принадлежат и какво е състоянието на този наро. Като гледат на това състояние, те не познават и нуждите на народа, а слугуват на цели, които са почти всякога противоположни на народните.

Когато влезеш в някой български град, ти ще се смаеш пред тези български глави на европейски манер. Те ще ти говорят с някакви безразборно избрани по вестниците думи и ще се мъчат да ти внушат, че те са *не като другите*.

Ако бяха се спрели тези глупави претенции само на това, само на думите и дрехите, ний не бихме казали ни дума, защото всякой е всоboden да живее и да се облича както ще. Но претенциите се простират понадалеч; те се вмъкват в общите ни работи и докарват, гледай ти, лоша-вини. Това последното ни кара да поговорим на читателите си за тези, от тази пасмина, наши сънародници.

Като не приличат на народа по външност, тези хора си намислили, че не му приличат и по вътрешните си достойнства. Народът е за тях куп от глупави твари: а те самите са разумът и главата на тази безсмислена маса. Каквото главата стои над тялото, тъй и те искат да стоят над всичкия народ.

Еднъж погрешни в мислите си за себе си, тези ховра на всичко ще гледат и гледат погрешно. Те понечват оттам, дето да прибират работите в ръцете си, да разправят всичко и над всичко да стоят. И тъй дохожда, че те се турят начело на обществените и народните ни дела; навсякъде почти общинските работи са в ръцете на таквизи самоннителни управители и затуй са и тъй управени и отиват толкоз добре, както ги виждаме.

Колко пътя ни се е случвало да чуеме от тези високо достойни хора, че на събранията не трябвало да се викат простите хора (народът), защото нищо не разбирали. Но, господа самоуправници, същото това, дето казвате, че народът е прост, трябва да ви кара да го приемете в събранията, щото вашите светлини да осветляват и него и да го изваждат от

невежеството, за което го презират.

Ний страдахме и плакахме от едновременните чорбаджии, но изпаднахме на по-лоши. Старите чорбаджии угаснаха на много места; на чорбаджилъкът, гледаме, че угаснува... Мястото на старите заловиха млади чорбаджии, които се носят по европейски и без да разбират от нищо европейско. Тези млади чорбаджии са, които се считат за най-достойни между българите, само и само защото са облечени по модата и знаят да лъжат много по-безсъвестно от старите чорбаджии, още и без да се причървяват; те са, които замазват очите на света с няколко книжни думи и покриват с думите си най-дебелото невежество в делата на обществото; те са, които употребяват общите работи за средства към високи положения; теса, които напущат скромните, но почетните си занятия за чорбаджилъка и за месечните заплати: пт тях са, които подкопават желанието и стремления, за да спечелят благоволенията на началството и да станат стражари на народа си; те са, които отстраняват днес народа от общите работи и които показват едно тираническо своеволие. С една дума, те са, които висят днес на врата на народа вместо старите до вчера чорбаджии.

Когато сравни човек делата на старите чорбаджии-изедници с делата на младите чорбаджии-модници, у последните ще се намерят поголеми мерзости.

Злините на старите чорбаджии рядкоса закачали повече от една община, но злините на днешните чорбаджии закачат цял народ. Безмерното честолюбие на тези чорбаджии се простира на всичките работи и всичко закача: общите дела на цял народ, вестникарството, училищата, черковните дела – всичко подпада по тяхното злоупотребиение, от всичко строят подножието на своето въздигание.

Инак не може и да бъде. Когато едни хора не познават себе си и народа си, когато те искат да живеят не по заслугите си и достойнствата си, а по примера на по-горните от тях, тогаз не ще съмнение, че всичката им деятелност ще бъде вредителна. За да получат средства за своя живот и големи заплати без положителни достойнства, те трябва да употребяват в дело най-долните качества като: лъжа, лицемерие и други, още по-добри от тях.

Еда са малко теготиите на народа, та трябва и самите синове, които е той родил, да го натоварят с още нови? Наместо да вървим с народа и да споделяме всичките му нужди и лишения, вместо да му помагаме с всичките си сили в удовлетворението на нуждите и в облекчението на лишенията му, ний оставяме народа в калът, а сами се въздигаме нагоре,

като стъпваме на гърба му. За да живеем като по-горните, ний правим всякакви мерзости и съсипваме цял народ. Ний не щем да знаем за състоянието на народа и не мислим – нашият живот прилича ли колко-годе с живота на народа и съгласява ли се с него.

Че нашият живот е пълно противоречие на народната патриархална простота, че нашата охолност, купена със задушаване на нравственото чувство, е голяма несъобразеност сред народната оскъдност – за това ний не си ни помисляме. Ний искаме нам да е добре, а целият народ, ако ще, и на огън изгоря.

Ако ни слушат, ний сме най-умните в народа; а пък нямаме ни толкоз ум да разберем на какво прилича с европейската си боя върху платното на народния живот. Имаме ум да се ползваме от лъжата, но нямаме ум да разберем, че лъжата не завожда надалеч и че благополучието от лъжа същоже лъжовно.

С искането си да се покажем европейци ний се явяваме добри маймуни, които вършат всичко по подражание и на които всичкото изкуство състои в някакви играчки за услаждане на зрителите-господари.

Умният човек никога не живее по примера на другите. Той всякога гледа своите средства и се съгласява с обстоятелства, които окружават народа му. За умния човек е несосно това, дето народът да живее просто и да се бори със сиромашията, а той да се гордее с модните си дрехи, с престорения си живот и незаконна разкошност. За него това не е човещина!

И нес паведливо, и омразно е да ламтим за почести, за да се отделим по-скоро от народа и да се възправим над него; но неразумието не ни оставя да видим тази голяма несправедливост. Ний сме запнали нагоре и не снемате очи да погледнем и надолу. Ний гледаме само онези, що са над нас, що са по-богати, и по-охолни, и всичките ни грижи са – как да се възкачим до тях.

Да погледнем надолу и да видим бедните и претеснените, на това не се решаваме. Ако бихме хвърляли очи надолу, ако бихме гледали често оскъдността до най-долните й степени, тогаз ний мн-малко бихме противоречили в общия живот на народа, по-малко бихме бягали подир чорбаджилъка и европеизма и по-малко бихме обременявали народа. Тогаз ний щяхме да бъдем благодарни от своето скромно положение и не щяхме да гоменяваме с безсъвестност. Тогаз ний бихме имали по-голяма човещина.

Тогаз ний бихме се държали о народа с двете си ръце и никога не бихме желали да се въздигаме без него. Тогаз нашето деление от народа

щеше да ни се покаже във всичката си отвратителност...

Человек не е безумно животно, но същество разумно и общежително; той не може да примине без подобните нему ни една минута. Още по-малко може той без тези, които говорят неговът език, които го обикалят от вси страни. Но като има нужда от обществото и като получава неговите помощи на всякой час, на всяка стъпка, той с това се задължава, обвързва се с длъжности към това общество. Обществото има право да чака от него изпълнението на тези длъжности и да не прощава никогу тяхното пренебрежение.

Додего човек се счита член на едно общество, той трябва да дели и злото, и доброто на това общество. Който се показва член само тогаз, когато има да се ползува, а в тежките минути оставя обществото и дори отива срещу неговите интереси, той не трябва да се счита за част от обществото и не трябва да се казва, че принадлежи на еди-кой си народ. Обществото трябва да отсича от себе си таквизи членове и да ги покрива с всеобщо презрение.

Просим извинение от всички онези, които не са тази пасмина, за която си позволихме да поговорим.

КРАЙ

Статията е публикувана във в. „Македония“ през 1871 г.

Източник: Словото
Набиране: Боян Йоцов

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/4139>]